

Становище

относно представените публикации на доц. д-р Евелина Димитрова Динева във връзка с обявения конкурс за редовен професор по чл. 67, ал. 1, т. 1 от КТ по професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по.../Методика на обучението по математика в началните класове/ - 1 към ЦХН на БСУ

от доц. д-р Бонка Василева Иванова /ТрУ – Стара Загора/

Доц. д-р Евелина Динева е с утвърдени професионално-творчески позиции в образователната ни система и по-точно в обучението по математика в началните класове, което се дължи на нейната впечатляваща преподавателска и научна дейност, представените публикации и нашето непосредствено сътрудничество по някои проекти. Дългогодишната ми дейност в катедрата по предучилищна и начална педагогика в Института за повишаване квалификацията на учителите – Стара Загора и в Педагогическия факултет към ТрУ като преподавател по методика на обучението по математика в началните класове улеснява опита ми за обективна оценка на предложените публикации в тази област.

Научният експеримент върху груповата организация на учебния процес, проведен от НИО към МОН заедно с Педагогическият факултет към университета „Проф. Д-р Асен Златаров“ – Бургас и представен в две монографии /Теория и практика на груповото обучение, 1998 г. и Груповата организация на образователния процес в училище, 1998 г./, е оригинален по замисъл и се отличава с актуалност, значимост и пълнота на целите си, прецизна организация и ползотворни резултати. Макар да не ми е известно изцяло какво приложение имаше този изследователски проект в масовата практика, той е замислен като алтернатива спрямо редица негативи на класно-урочната система. Най-значимите му характеристики са свързани с методическите му аспекти, позитивното му влияние върху личностното развитие на учениците и развитието на субект-субектните отношения в процеса на учене.

Теоретичният анализ на извършената групова организация при обучението по математика е направен от доц. д-р Евелина Динева с особена вещина по отношение на дидактико- психологическите основи на изследователската дейност. Бих искала да открия изискванията да се познават и изучават индивидуалните познавателни възможности на учениците; да се предлагат задачи, съответстващи на идеите, вложени във възприетия групов подход; компетентно и последователно да се изгражда у децата сложното умение да дискутират и обосновават получените резултати от груповата самостоятелна работа. Високо оценявам системата от проблемно-познавателни задачи, приложими за групова организация на образователния процес, създадените възможности за диференциран подход, но и за повишена самостоятелност /показани са варианти на отношение между общопознавателната и индивидуална работа на учениците в условията на дадена група/, за равнопоставеност на учениците, което трябва да има за резултат всеобщо удовлетворение. Като важно постижение отбелязвам обосноваването от автора условия за развитие на детската оценка и самооценка, което е доста трудно постижение за тази възраст. И в двете разработки е постигната издържана дидактическа технологичност не само като процесуална характеристика на експеримента, но и като необходимо условие за приложимостта на проекта.

Многократните ми наблюдения върху групова работа по математика в различни класове по време на експеримента, както и анализът на публикациите върху него показват, че с този изследователски проект бе извършен ценен принос в методиката на обучението по математика в началните класове, тематично много по-рано от други подобни разработки.

Проблемът за диагностициране на математическите способности на учениците от началните класове е сравнително по-бегло изследван в методическата теория у нас, което придава значимост на монографията на доц. д-р Евелина Динева /За математическите способности на учениците от началните класове – диагностика и възможности за развитие, 2016 г./. Несъмнено тя е научен продукт от дългогодишна дейност, както показват и останалите публикации по тази тема. Като се опира и възприема възгледите на няколко автори върху същността и компонентите на математическите способности /В. А. Крутецкий, Ал. Боровик, Т. Гардинър, И. Дубровина, Я.

Стоименова/ авторката с разумно основание осъществява диагностика на математическите способности на ученици от първи до четвърти клас, които са участници в математически състезания. Освен съображенията, посочени на стр. 34, намирам още, че анализът на състезателните резултати най-добре може да очертае потенциалните възможности на учебното съдържание, на урочната и извънурочна дейност за развитие на ранните математически способности на учениците. На базата на конкретизираните от авторката признаци на математически способности у малките ученици /с. 46/, методическите идеи и средства за реализацията им са разгърнати в няколко области – аритметични и текстови задачи, задачи от равномерно движение, комбинаторика, множества, ребуси. Предложените „учебно-познавателни задачи“ се съпровождат с методически съвети и диалози – лаконични, достъпни и целенасочени, доколкото не всеки учител осъзнава потенциалните възможности на дадена задача и подходът към нея за развитие на математическите способности на учениците. Всъщност това е и главната причина за наблюдаваната напоследък формалност при обучението по математика. Монографията се отличава и с висока практикоприложимост, което я превръща в ценно помагало както за преподаватели и учители, така и за студенти. Доц. Евелина Динева определено е водещ автор в методическата теория върху обучението по математика у нас по този проблем.

Удивителна по обем и качество е продукцията на доц. д-р Евелина Динева, свързана с издадените от нея учебници и помагала по математика за началните класове. Още по-важно е, че те са широко популярни и ползвани от началните учители в страната, макар много често да се предпочитат помагала от авторския колектив на избрания учебник. Намирам няколко предпоставки за този успех, а именно: нейните проучвания на психологическите особености на малките ученици при овладяването на математически знания чрез система от диагностични процедури; обосноваването на теоретичните основи на важни области от учебното съдържание за началните класове като овладяването на елементи на математическа логика, система на текстови задачи с две пресмятания, система на задачите от равномерно движение, специфика на комбинаторните задачи; декомпозирането в пълнота на образователните

задачи, произтичащи от държавните образователни изисквания по математика за началните класове /в Методика на обучението по математика в начални класове, предназначено за студенти/; разработката на тестове за математически състезания.

Тези предпоставки не обясняват изцяло успеха на посочените помагала в конкуренцията с други подобни издания у нас. Има няколко неоспорими качества, които ги правят полезни и ценни като допълнение към основната документация в обучението по математика. Първо, забелязвам една универсалност, която ги прави приложими към който и да е от разпространените у нас учебници. Нещо повече. Една бегла съпоставка показва, че посочените помагала допълват празноти, насочват към системност на учебната информация, неутрализират някои неубедителни разработки в учебниците, налагат достъпен и правилен език при формулирането на задачите и напътствията към тях. Освен това е осъществено равновесие между задачите, подхранващи репродуктивната и проблемно-творческата познавателна дейност на учениците. Постигнато е разнообразие в задачите за овладяване на изчислителни умения чрез похвати, които повишават тяхната занимателност и привлекателност. Пряко или дискретно учениците се насочват към анализ, откриване на сходства и разлики, извършване на обобщения, формулиране на изводи върху важни в математиката като учебен предмет връзки и зависимости.

В помагалата се наблюдава как някои области от учебното съдържание постепенно се разгръщат в „учебно-познавателни линии“, осигуряващи трайност и пълнота на знанията и уменията на учениците. Това най-убедително личи при съставните текстовите задачи, включително и типови, при които всеки един вид /тип/ варира по структура – подредени, наподредени, по участващите величини, по несъществени, понякога подвеждащи признаци, от които трябва да се абстрахират учениците при търсенето на решение, по начините за усложняване на основното количествено отношение, свързано с въпроса на задачата, по начините за схематично онагледяване на даденото и търсенето в задачата / в действащите учебници е подценена възможността децата да правят чертежи и схеми, които са много важни за абстрахиране на съществените отношения, върху които се основава дадена задача/. Изборът на сюжети на задачата е

подчинен на характерните за децата дейности в семейството и училището, включително техните желания и мечти, на постепенното разширяване на кръгозора им, на връзката на математиката с другите учебни предмети.

Не мога да отмина и факта, че помагалата създават предпоставки за укрепване на самостоятелността на учениците като търсено качество на учебната им дейност, както и огромните възможности да бъде улеснен, провокиран и напътстван учителят да диференцира, дори да индивидуализира самостоятелната работа на учениците, да избира задачи, стимулиращи развитието на математическите им способности, да ги мотивира за участие в математически състезания /има предвид и разработката на сборници в две части и помагалата за СИП/.

В заключение ще добавя, че ограничението в обема на това становище не ми позволява да анализирам останалите публикации на доц. д-р Евелина Динева, но съм ги прегледала и съм впечатлена от широтата на нейните професионални интереси и постижения.

Научната продукция на доц. д-р Евелина Динева свидетелства за многогодишни системни търсения и постижения в областта на методиката на обучението по математика, подготовката на учители и усъвършенстването на учителите. Анализът на публикациите ме убеждава и показва, че приносите ѝ са много по-обхватни от представените в справката. С основание препоръчвам научното жури да гласува и предложи доц. д-р Евелина Димитрова Динева на Научния съвет на БСУ за заемане на академичната длъжност професор по методика на обучението по математика в началните класове.

20.04.2017 г.

Изготвила:

.....

/доц. д-р Бонка Иванова Василева/

